

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 stycznia 2014 roku w sprawie z powództwa A. K. przeciwko M. L. o zapłatę 18.045,81 zł na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 29 stycznia 2013 roku, sygn. akt XIII GC 17/12, Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w sprawie od dnia 2 marca 2012 roku do dnia 14 stycznia 2013 roku i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi. Sąd Okręgowy stwierdził nieważność postępowania w sprawie, z uwagi na udział w postępowaniu osoby, która stosownie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego nie może być pełnomocnikiem.

Po ponownym przeprowadzeniu postępowania w zniesionym zakresie Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi dnia 8 czerwca 2016 roku wydał wyrok zasądający w pkt 1 od pozwanej na rzecz powódki kwotę 12.707,65 zł z odsetkami: ustawowymi za okres od dnia 3 stycznia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty; w pkt. 2 oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w pkt. 3 przyznał radcy prawnemu reprezentującemu powódkę kwotę 7.380,00 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu i nakazał wypłacić tę sumę z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi; w pkt. 4 nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi kwotę 632,00 zł tytułem nieuiszczonej części opłaty od pozwu. (wyrok k. 288, postanowienie z dnia 24.08.2016 r. k 331, postanowienie z dnia 13.10.2016 r. k. 351).

Przedmiotowy wyrok został uzupełniony postanowieniem z dnia 27 czerwca 2016 roku o pkt 5 przyznający adwokatowi reprezentującemu pozwaną kwotę 2.952,00 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu i nakazujący wypłacić tę sumę z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi. (k. 308)

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w części, tj. w zakresie pkt. 1, 3a, oraz 4. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 218 §1a k.k. poprzez jego zastosowanie, choć przepis ten wszedł w życie 31 maja 2012 roku dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 maja 2012 roku (Dz. U. z 2012 roku, poz. 611) i nie powinien być stosowany do czynów opisywanych jako popełnionych przed jego wejściem w życie;
- art. 4 § 1 pkt 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie, polegające na nieuwzględnieniu ustawy względniejszej dla pozwanej – kodeksu pracy;
- art. 282 § 1 pkt 1 k.p. poprzez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie w związku z tym, że ewentualne zachowanie pozwanej należy rozważać w kategorii wykroczenia, a nie przestępstwa, a co za tym idzie doszło także do naruszenia art. 442¹ §2 k.c. poprzez jego zastosowanie i przyjęcie, że okres przedawnienia biegnie w tym wypadku przez okres 20 lat;

I. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 k.p.c. w zakresie w jakim uzasadnienie sądu nie zawiera wskazania jakie dowody zgromadzone w sprawie przemawiają za uznaniem, że zachowanie pozwanej nosiło cechy oczywistego, uporczywego i długotrwałego naruszenia w stosunku do powódki, co czyni niemożliwym kontrolę instancyjną wyroku.

II. naruszenie przepisów postępowania cywilnego, mającego wpływ na wynik sprawy, tj.

A) art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego, wbrew regułom logiki i doświadczenia życiowego, bez jego wszechstronnego, kompleksowego rozważenia, co przejawiało się w:

a) nie nadaniu odpowiedniego znaczenia zeznaniom powódki, pozwanej oraz świadków B. W. i M. K. i w efekcie przyjęcie, że postępowanie pozwanej miało charakter uporczywy, oczywisty, długotrwały, a więc wypełniający znamiona przestępstwa

z art. 281 § 1a k.k. podczas gdy analiza tych zeznań nie pozwala na taki wniosek; mając na uwadze, że uzasadnienie nie zawiera rozważań

w tym zakresie uznać należy, że sąd pominął te zeznania, choć mają one ważne znaczenie w sprawie,

b) nie nadanie odpowiedniego znaczenia postanowieniu z dnia 29 stycznia 2007 roku w sprawie DS. 6418/06 o umorzeniu śledztwa w sprawie

o udaremnienie wykonania orzeczenia sądu w sprawie X P 481/04 –

w kontekście oceny czy działanie pozwanej miało charakter uporczywy,

c) pominięcie dowodu z akt egzekucyjnych KM 1762/07 oraz akt Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny, sygn. akt III Co 587/08, z których wynikało, że pozwana nie dążyła

do usuwania swego majątku w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu w zakresie wypłaty wynagrodzenia powódki, braku uporczywości w zachowaniu powódki,

d) pominięciu dowodu z treści wyroku wraz z uzasadnieniem w sprawie

o sygn. akt III C 1063/07, Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, III Wydział Cywilny, z którego wynika, że teoria powódki

o kłopotach z wypłatami powstałymi w efekcie przepisania mieszkania pozwanej na matkę pozwanej jest nieprawdziwa i nie znajduje oparcia w rzeczywistym stanie sprawy,

w efekcie czego doszło także do nieprawidłowego ustalenia przez sąd, że po stronie pozwanej doszło do wypełnienia znamion występku z art. 218 § 1a k.k. zamiast wykroczenia z art. 282 § 1 pkt 1 k.p.;

B) art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zakresie

w jakim w pkt. 4 sąd nakazał ściągnąć od pozwanej część opłaty od pozwu, podczas gdy pozwana była zwolniona od kosztów sądowych;

C) art. 102 k.p.c. w zakresie w jakim w pkt. 3a sąd orzekł o kosztach należnych pełnomocnikowi powódki i sposobu ich zwrotu od pozwanej pomimo zwolnienia pozwanej od kosztów sądowych oraz nieuwzględnienia w tym względzie sytuacji finansowej pozwanej, która uniemożliwiła realizację tego zobowiązania.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwana wniosła o uwzględnienie apelacji i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu za postępowanie przed sądem drugiej instancji. (apelacja k. 311 – 317).

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o oddalenie apelacji w całości

oraz przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu (dwukrotnie za pierwszą instancję i dwukrotnie za drugą instancję). W treści odpowiedzi

na apelację wskazała także na własne stanowisko prezentowane w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, że zachowanie pozwanej wypełnia znamiona przestępstwa

z art. 586 k.s.h. poprzez niezgłoszenie wniosku o upadłość spółki pomimo powstania warunków uzasadniających złożenie takiego wniosku. Ponadto powtórzyła zgłoszony zarzut nadużycia prawa podmiotowego przez pozwaną poprzez korzystanie z ochrony prawnej

w postaci podniesionego zarzutu przedawnienia. (odpowiedź na apelację k. 322 – 328).

Postanowienie zawarte w pkt. 3 zaskarżonego wyroku zostało dwukrotnie zmienione

w trybie art. 395 §2 k.p.c. na skutek postępowań zażaleniowych wszczętych przez powódkę. (postanowienie z dnia 24 sierpnia 2016 roku k. 331 – 331 odw., postanowienie z dnia 13 października 2016 roku k. 351)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie wyłącznie w części dotyczącej rozliczenia kosztów procesu w zakresie części opłaty od pozwu, tj. w zakresie pkt. 4 zaskarżonego wyroku. W pozostałym zakresie apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Zaskarżony wyrok jest prawidłowy, a błędne uzasadnienie nie stanowi wystarczającej podstawy do jego uchylecia.

Zgodnie z art. 299 § 1 k.s.h. jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Ustalenie, że członek zarządu odpowiada na podstawie art. 299 § 1 k.s.h., oznacza według części przedstawicieli doktryny i przeważającego stanowiska orzecznictwa (np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2004 r., IV CK 148/04) przypisanie mu odpowiedzialności o charakterze odszkodowawczym, mającej źródło w czynnie niedozwolonym. Nie ulega zatem wątpliwości, że termin przedawnienia roszczeń sformułowanych na podstawie analizowanego przepisu, określa się na podstawie art. 442¹ k.c.

Art. 442¹ § 2 k.c. stanowi, że jeżeli szkoda wynika ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Z kolei zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku

o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2007 roku, Nr 80, poz. 538), mocą której dodano art. 442¹ k.c., do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie tego aktu prawnego, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepisy art. 442¹ k.c.

Określenie terminu przedawnienia na podstawie cytowanego powyżej przepisu wymaga stwierdzenia popełnienia przestępstwa. W świetle aktualnego orzecznictwa sąd cywilny rozpoznający sprawę w braku prawomocnego wyroku skazującego w postępowaniu karnym, jest uprawniony do dokonania ustaleń w zakresie istnienia znamion przestępstwa oznaczonych w prawie karnym, stosując kryteria przewidziane w przepisach prawa karnego, w szczególności gdy ma to wpływ na określenie terminu przedawnienia (np. wyrok SN z dnia 18 grudnia 2008 roku, sygn. akt: III CSK 193/08).

Sąd Okręgowy podziela stanowisko sądu pierwszej instancji, że w sprawie znajduje zastosowanie art. 442¹ § 2 k.c. Zastosowanie dwudziestoletniego terminu przedawnienia roszczeń dochodzonych przez powódkę jest uzasadnione, bowiem do powstania szkody doszło na skutek przestępstwa popełnionego przez pozwaną. Jednakże błędnie sąd pierwszej instancji uznał, że zachowanie powódki wypełniało znamiona czynu określonego w art. 218 §1 a k.k. W ocenie Sądu Okręgowego niewątpliwie pozwana popełniła czyn zabroniony określony w art. 586 k.s.h.

Zgodnie z art. 586 k.s.h. kto, będąc członkiem zarządu spółki albo likwidatorem, nie zgłasza wniosku o upadłość spółki handlowej pomimo powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Wskazany przepis obowiązuje w obecnym brzmieniu od 1 stycznia 2001 roku. Przystępstwo, którego znamiona zostały określone w cytowanym przepisie stanowi występek stosownie do treści art. 7 § 3 k.k., ma charakter indywidualny właściwy, jako popełniane tylko przez określony krąg osób.

Jest przestępstwem trwałym, co oznacza, że czas jego popełnienia rozpoczyna się pierwszego dnia po upływie, ówczynie, dwutygodniowego terminu od powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki, a kończy z chwilą złożenia

przez zobowiązanego wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, ustania warunków uzasadniających tę upadłość, a także w razie utraty przez zobowiązanego statusu osoby zobowiązanej do zgłoszenia takiego wniosku. Ten występpek polega na zaniechaniu wykonania czynności, którą miał wykonać zobowiązany, należy do przestępstw umyślnych. Zaniechaniu zatem musi towarzyszyć zamiar bezpośredni lub ewentualny. Sprawca przestępstwa musi obejmować swoją świadomością istnienie obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Z aktualnego orzecznictwa wynika, że popełnienie przestępstwa określonego w art. 586 k.s.h. uzasadnia określenie terminu przedawnienia roszczeń opartych na treści art. 299 k.s.h. na podstawie art. 442¹ § 2 k.c. (wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 roku, sygn. akt: II CSK 582/13; wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2015 roku, sygn. akt: V CSK 441/14). Stosując przepisy o przedawnieniu roszczeń odszkodowawczych z Kodeksu cywilnego Sąd Najwyższy podkreślił, że celem przepisu art. 586 k.s.h. było wzmocnienie odpowiedzialności wynikającej z art. 299 k.s.h., co uzasadnia stosowanie dłuższych terminów przedawnienia.

Sąd Okręgowy uznał, że zachowanie pozwanej wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 586 k.s.h. Pozwana będąc prezesem zarządu spółki handlowej (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) i mając świadomość ciężącego na niej obowiązku nie złożyła wniosku o ogłoszenie upadłości podmiotu przez nią zarządzanego (art. 5 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 roku Prawo upadłościowe, Dz. U. z 1991 roku, Nr 118, poz. 512, z późn. zm., oraz art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku – Prawo upadłościowe i naprawcze - Dz. U. z 2015 roku, poz. 233 w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 roku).

W świetle zebranego materiału dowodowego nie sposób ustalić precyzyjnie momentu, w którym spółka stała się niewypłacalna, co uzasadniało złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednakże niewątpliwie spółka była niewypłacalna w 2003 roku, bowiem zalegała w zapłacie wynagrodzeń za pracę powódce, świadkom B. W. (zeznanie k. 252 – 254), M. K. (zeznanie k. 254 – 255) a także składek na ubezpieczenia społeczne (pismo ZUS z dnia 31 maja 2004 roku k. 62).

Pozwana zeznała, że powinna złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości wskazując na znaczne zadłużenie spółki (k. 131 - 132). Tym samym przyznała, że miała świadomość takiego obowiązku oraz że istniała podstawa do ogłoszenia upadłości spółki. Pozwana w przekonaniu, że wspólnicy spółki pokryją wszystkie zobowiązania spółki, zaniechała realizacji ciężącego na niej obowiązku. Wobec powyższego Sąd Okręgowy przypisał jej przynajmniej zamiar ewentualny popełnienia przestępstwa, bowiem pozwana przewidywała możliwość popełnienia czynu i godziła się na to postępując wbrew spoczywającym na niej obowiązkom.

Rezultatem zaniechania pozwanej było powstanie u powódki szkody w postaci braku możliwości wyegzekwowania od spółki należnego wynagrodzenia za pracę. W konsekwencji należało uznać, że szkoda powódki pozostaje w adekwatny związku przyczynowym z przestępstwem określonym w art. 586 k.s.h. popełnionym przez pozwaną. Stosując art. 442¹ § 2 k.c. roszczenie powódki ulega przedawnieniu z upływem dwudziestu lat od dnia popełnienia przestępstwa. Biorąc pod uwagę, że istotne problemy finansowe spółki utrudniające regulowanie bieżących zobowiązań powstały w 2003 roku Sąd Okręgowy przyjął, że termin przedawnienia należy liczyć od początku tego roku. A zatem roszczenia powódki uległyby przedawnieniu z początkiem 2023 roku.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy uznał za chybiony zarzut naruszenia art. 328 k.p.c., bowiem uzasadnienie zaskarżonego wyroku posiada wszystkie konieczne elementy i poddało się kontroli instancyjnej. Chybione są także zarzuty naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 4 § 1 pkt 1 k.k. i art. 282 § 1 pkt 1 k.p., poprzez ich niezastosowanie

z uwagi na fakt, iż ustalenie popełnienia wykroczenia uregulowanego we wskazanym przepisie przez pozwaną pozostawałoby bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. W przepisie art. 442¹ §2 k.c. ustawodawca uzależnił stosowanie dłuższego terminu przedawnienia od popełnienia przestępstwa, a pozwanej przypisać należy przestępstwo stypizowane w art. 586 k.s.h.

Trafne są natomiast zarzuty naruszenia art. 233 k.p.c., a także art. 218 § 1a k.k., co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez Sąd Okręgowy, że nie było podstaw do stwierdzenia, iż zachowanie pozwanej wypełniało znamiona przestępstwa określonego w art. 218 § 1a k.k. Rację ma skarżący, że wskazany przepis prawa karnego nie obowiązywał w momencie zachowania pozwanej podlegającego ocenie sądu pierwszej instancji. Jednakże to samo przestępstwo było opisane w art. 218 § 1 k.k., obowiązującym w okresie pełnienia przez pozwaną funkcji członka zarządu Spółki. W ocenie Sądu Okręgowego działaniu pozwanej w świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie można przypisać zamiaru bezpośredniego popełnienia czynu zabronionego. Wymaga on przypisania zachowaniu sprawcy cech złośliwości lub uporczywości, które zawsze jest nakierowane na konkretnego pracownika. W przedmiotowej sprawie brak wypłat wynagrodzenia za pracę dotyczył wielu pracowników i był podyktowany trudną sytuacją finansową spółki. W tej sytuacji nie można uznać, że zachowanie pozwanej polegające na niewypłacaniu powódce całości wynagrodzenia za pracę wyczerpywało znamiona przestępstwa określonego we wskazanym przepisie.

Tym niemniej z uwagi na powyższe ustalenia Sądu Okręgowego trafność wskazanych zarzutów nie może stanowić podstawy do zmiany prawidłowego rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji.

Ponadto Sąd Okręgowy nie rozpoznał zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. z uwagi na fakt, iż to rozstrzygnięcie zostało w toku postępowania zażaleniowego dwukrotnie zmienione przez sąd pierwszej instancji.

Dodatkowo należy podkreślić, iż w niniejszej sprawie nie było uzasadnione wykorzystanie klauzul generalnych wynikających z art. 5 k.c. Powódka w toku procesu jak również w odpowiedzi na apelację formułowała zarzut nadużycia prawa podmiotowego przez pozwaną poprzez korzystanie z ochrony prawnej w postaci podniesionego zarzutu przedawnienia. Mając na uwadze ostateczne rozstrzygnięcie sprawy wystarczające dla zapewnienia ochrony prawnej powódce było prawidłowe zastosowanie norm prawa materialnego. A zatem skorzystanie z klauzul generalnych określonych w art. 5 k.c. okazało się zbędne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy oddalił apelację w zakresie dotyczącym pkt. 1 i 3a na podstawie art. 385 k.p.c. jako bezzasadną.

Trafny w ocenie Sądu Okręgowego jest zarzut naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 623) poprzez nakazanie ściągnięcia od pozwanej części opłaty sądowej od pozwu, podczas gdy pozwana była zwolniona od kosztów sądowych. Brak było zatem podstaw do ściągnięcia od pozwanej nieuiszczonej przez powódkę opłaty od pozwu. W związku z powyższym na podstawie art. 386 §1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił w zakresie pkt. 4 zaskarżony wyrok.

Sąd Okręgowy przyznał koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym na podstawie § 8 pkt 4 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1801) w kwocie 1.476,00 zł zawierającej podatek od towarów i usług w stawce 23%, oraz koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym na podstawie § 8 pkt 4 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1805)

w kwocie 1.476,00 zł zawierającej podatek od towarów i usług w stawce 23%.